

jelentkezésére is van lehetőség. Az új tanévben is körülbelül ezer, legfeljebb 15 főből álló csoport részvételére számítunk. A korhatár 12–15 év!

Kérjük, jelentkezésüket a Környezetgazdálkodási Intézet címére (Budapest, 1369 Pf. 352) küldjék.

Határidő: 1993. június 25.

A jelentkezéseket a beérkezés sorrendjében fogadjuk el.

BAGI ÉVA

Kitaibel Pál középfokú iskolai biológiai-környezetvédelmi tanulmányi verseny

Tizenkilencedik alkalommal hirdette meg e versenyt a Művelődési Közlöny (1993. 19.), hazai valamint magyar tannyelvű szlovákiai, első és második évfolyamos középiskolások számára. Miután már az előző tanévben több mint negyvenkilencen jelentkeztek, számuk ezen írás megjelenésekor 50000 fölé ismételt. Ennek ellenére nem felesleges, ha röviden bemutatjuk Kitaibel Pált, akinek nevéhez győri és soproni kezdeményezők, több mint két évtizeddel ezelőtt, iskolai tantárgyi vetélkedőt kapcsolnak.

A Magyar Rádió egyik ifjúsági műsorának szerkesztői – 1987-ben, a tudós születésének 230. évfordulóján – egy neves budapesti gimnázium harmadikos-negyedikes tanulóitól kérdezték meg, hogy mit tudnak *Kitaibel Pálról*? Nagy vihogás közben, a „nem tudom” és a „nem hallottam róla” mellett, találgatások is elhangzottak. Így aztán az 1757-1817 között élt, természetkutató orvos „volt” „szabadságharcos”, „földrajzi utazó” és „munkásmozgalmi valaki” is. Mindössze egyetlen diák akadt, aki emlékezett arra, hogy a másodikos biológia tankönyvben, a svéd *Carl Linné* mellett e tudósról is olvasható néhány mondat. Minden bizonnyal ugyanígy járnánk akkor is, ha „iskolázott felnőtteket” kérdeznénk. Nem véletlen tehát, hogy hazánkban csak egyetlen iskola – Harkányban – viseli Kitaibel Pál nevét.

Kitaibel Pál, 1757-ben, a ma Ausztriához tartozó, Burgenland tartományban lévő *Nagymartonban* (Mattersburg) született. Középfokú tanulmányait Sopronban és Győrben végezte a bencés rend gimnáziumaiban. Az érettségi után, 1780-ban rövid ideig jogász a budai egyetemen, majd át-

iratkozik az orvosi karra, ahol már negyedéves korában – „feltűnő képessége és jártassága a kémia és a botanika iránt” indoklással – adjunktusi kinevezést kap. Az orvosi diploma megszerzése után, főként botanikai, valamint kémiai kutatásokat végezve dolgozik az egyetemen, s közben a botanikus kertet is vezeti. Tíz nagy kutatóúttal (többek között Horvátország, Észak-Olaszország, a Tátrák és Erdély), nemzetközi elismerésekkel a háta mögött 1802-ben lesz „Egyetemi rendes tanár”. Nevét az általa elsőként leírt növény- és állatfajok, analitikai, földtani, ásványtani, balneológiai, mezőgazdasági kutatásai, felfedezései tették Európa-szerte elismertté. Sokoldalúságát, munkabírását, lelkiismeretességét legfeljebb szerénysége múlta felül. Súlyos betegsége következtében 1817-ben halt meg a fővárosban. Sajnos az ausztriai szülőháza és a pesti síremléke egyaránt a városrendezés áldozatává vált; emlékét elsősorban a szakmai körök őrizték meg.

A Győr-Sopron megyei középiskolák tehetségkutató biológiai tanulmányi versenyét elindító névválasztása tehát nemes

cselekedet volt. A verseny célkitűzései, módszerei és a kezdeti időszak nagyfokú rugalmassága helyesnek bizonyultak. Két év után, az 1975/1976-os tanévben, a szomszédos megyék (Vas, Komárom-Esztergom, majd Veszprém és Zala) gimnáziumaiból is jelentkeztek első-második osztályosok. 1977-1984 között egyre többen vettek részt az immár országosan ismert versenyben:

- bekapcsolódtak a szakközépiskolások és az egészségügyi szakiskolások is;

- a tantárgyi, a tankönyvi leckék helyett (a gimnáziumi óraterv kényszerítésében) a környezet- és természetvédelem, az olvasás, a fajismeret, valamint az egyéni megfigyelés lett a verseny ismeretanyaga;

- a kiírók, a felkészítők, az értékelést végzők, valamint az anyagi támogatást nyújtók köre jelentősen bővült (a közoktatási, valamint a környezetvédelmi szaktárca 15 éve a meghirdetők között van);

- az országos döntő, ahová valamennyi megyéből (a fővárosból) eljutnak a legjobbak, a nyitott verseny, az összehasonlítás, az egymástól való tanulás fóruma.

A jelentkezők száma tanévenként 4600-5000 között van, a szlovákiai magyar tannyelvű középiskolák tanulói 1992-ben kapcsolódtak be. Az országos döntőben (színhelye: Mosonmagyaróvár, Pannon Agrártudományi Egyetem) szereplő 115-126 tanuló 80-88 középiskolát képvisel!

Az 1984/1985 tanév óta a követelmények, az értékelési folyamat szakaszai és eljárásai lényegesen nem változtak. A versenyt a *Művelődési és Közoktatási Minisztérium*, a *Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium*, a *Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézete*, a *Magyar Természettudományi Társulat*, a *Pannon Agrártudományi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Kara*, a *TIT Pannon Egyesület* győri és mosonmagyaróvári szervezetei, az *Élet és Tudomány* című hetilap, valamint a *TermészetBÚVÁR* című folyóirat hirdeti meg a gimnáziumok, a szakközépiskolák (technikumok) és az egészségügyi szakiskolások első és második évfolyamos tanulói (14. életév feletti évfolyamosok) számára.

A verseny ismeretanyaga és felkészülési feladatai

Az iskolai és a megyei (fővárosi) selejtező, illetve a szóbeli döntő kérdéseit az *Élet*

és *Tudomány*, valamint a *TermészetBÚVÁR* folyóiratoknak a tanév során megjelenő biológiai, egészségügyi, környezet- és természetvédelmi tárgyú közleményeiből kell összeállítani. A lapok a tanév elején (*ÉT*, 1993. 37. szám, *TermészetBÚVÁR*, 1993. 5. szám) felhívást közöltek és folyamatosan jelzik a versenyen számításba jövő cikkeket. Valamennyi fordulóban szerepelhetnek a verseny névadójának – Kitaibel Pálnak – tevékenységére vonatkozó kérdések. A szóbeli döntőben pedig Magyarország (a szlovákiai tanulók számára országuk) természetvédelmével (területek és védett fajok) és az általános iskolák tankönyveiben szereplő fajokkal kapcsolatos feladatok (az 1987. évi tanterv alapján készült biológiai tankönyvek!).

Az iskolai fordulóig a jelentkezőknek vázlatot kell bemutatniuk szaktanárunknak, az alábbi két feladatkörben tervezett egyéni vizsgálódásuk egyikéből:

- Lakóhelyem, iskolám vagy annak közelében lévő terület természetvédelmi értékeinek bemutatása.

- Lakóhelyem, iskolám vagy annak közelében lévő terület környezetvédelmi gondjai, s azok megoldási lehetőségei.

A mosonmagyaróvári országos döntőbe bejutott tanulók, a kidolgozott megoldásról, megfigyeléseikről – maximálisan 5 perces időtartamú – kiselőadásban számolnak be. Az előadás értékelési szempontjai: téma-választás, tartalom, egyéni munka, teljesség, szemléltetés. A döntőben valamennyi tanulónak meg kell oldania fajismereti – diaképes – feladatot is. A fajismereti és a kiselőadási együttes pontszám alapján 8-8 gimnáziumi és 5-5 szakközépiskolai tanuló szerepelhet a szóbeli döntőben.

A tanulók iskolájukban (szaktanárunknál) 1993. november 15-ig jelentkezhetnek a versenyre. Az iskolai selejtezőket 1994. január 10-14 között kell lebonyolítani. A következő fordulóba jutásról az iskola szaktanára vagy szaktanári munkaközössége dönt. A továbbjutók létszámát az iskolák jelentik a megyei (fővárosi, szlovákiai) illetékeseknek, akik az összesítés után közlik azt a verseny országos felelősével (*Andrássy Péter, Sopron, Pf. 191-9401*), 1994. február 2-áig.

A megyei fordulót – a versenybizottság által összeállított és megküldött teszt feladatsor alapján – a zárthelyi írásbeli vizsgák szabályai szerint kell lebonyolítani

1994. március 16-án, 14-16 óráig. A kialakult megyei (fővárosi és szlovákiai) rangsor alapján az iskolák igazgatói az országos döntőbe került tanulók számára – a szervezők által készített – jelentkezési lapot és részletes tájékoztatást kapnak. Megyénként (évfolyamonként) két-két gimnáziumi és egy-egy szakközépiskolai; a fővárosból pedig hat-hat (Szlovákiából három-három) gimnáziumi és két-két (illetve egy-egy) szakközépiskolai tanuló juthat az országos döntőbe, amelyet 1994. április 22-24. között rendeznek Mosonmagyaróváron.

Az esetleges felmerülő kérdésekről a Művelődési Közlöny 1993. évi 19. számából tájékozódhatnak, illetve Andrassy Pétertől (telefonszáma: 06-99-312-250) kaphatnak felvilágosítást.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy Kitaibel Pál életéről, tevékenységéről, a vele összefüggésben lévő szakirodalomról, valamint a versenyről a veszprémi OTTE Vállalat 1993. novemberében könyvet jelentett meg.

ANDRÁSSY PÉTER

Természet- és környezetismereti verseny 11-12 éves tanulóknak

A Mezőtúri Református Általános Iskola és Diákotthon, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, a Természet és Környezetvédő Tanárok egyesülete, valamint a Magyar Kémikusok Egyesülete az 1993-94. tanévben meghirdeti a *Kaán Károly Természet és Környezetismereti Versenyt*, amelynek fővédnöke a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter.

A verseny célja: A különböző iskolatípusokban tanuló 11-12 éves gyerekeknek lehetőséget biztosítani környezetük önálló megfigyelésére, a kutató módszerek önálló alkalmazására, tudásuk összevetésére, egy-egy vizsgálódási feladat önálló elvégzésére, mondani-valójuk kulturált kifejtésére kiselőadásban.

A verseny tartalma: a 4., 5., 6. évfolyamon feldolgozott tananyaghoz kapcsolódik. Biológiai, földrajza alapismeretek kibővítve a lakóhelyi környezet élővilágának bemutatásával, az ott végzett megfigyelésekkel, a verseny keretében szervezett terepgyakorlat tapasztalataival.

A verseny alapirodalma: Simon-Csapody: Kis növényhatározó (Tankönyvkiadó), Varga Zoltán: Állatismeret. Ajánlott irodalom a TermészetBúvár és a Süni című diáklapok 1993-94. évi számai.

A verseny fordulói:

1. *Iskolai háziversenyek 1994. március 1-ig.* A verseny anyagát az intézmény szaktanára állítja össze.

A területi versenyekbe bejutó tanuló az intézmény legjobb eredményt elérő 5. illetve 6. osztályos, nyolcosztályos gimnázium 1. illetve 2. osztályos versenyzője.

2. *Területi fordulók időpontja: 1994. április 16.* (szombat); központi feladatlapok alapján a vállalkozó Megyei Pedagógiai Intézetek, intézmények vagy oktatóközpontok rendezésében. A rendezés költségeit a vállalkozó intézmények fedezik, a verseny szakmai anyagait a Versenybizottság biztosítja. A területi verseny lebonyolítását vállaló intézmények jelentkezésüket 1994. január 15-ig juttassák el dr. Krizsán Józsefné tanárnőnek, a versenybizottság titkárának. (Református Általános Iskola és Diákotthon, 5411 Mezőtúr, Kossuth tér 6.). A területi fordulók helyszíneinek listáját a *Köznevelés* februári számában közöljük.

3. *Az országos forduló időpontja: 1994. május 21-22-23.*

Helye: Református Általános Iskola és Diákotthon, 5411 Mezőtúr, Kossuth tér 6.

A döntő írásbeli, szóbeli fordulóból és terepgyakorlatból áll. A szóbeli fordulón